

Vizija urnika izobraževanja na daljavo: prilagoditev urnika spremenjenemu šolskemu okolju in načinu dela

dr. Maja Gržina Cergolj, knjižničarka, Osnovna šola Lucija

Izobraževanje na daljavo se lahko zelo hitro spremeni v breme za učitelje, učence in starše, ki ga le s težavo obvladujejo. Učitelj v šoli, ki že upravlja s tehnološko podprtim izobraževanjem, služi kot vir informacij in kot tisti, ki v skupini rešuje dileme, nejasnosti in tudi konflikte. Temu primerno je oblikovan urnik pouka v šolskem okolju. Izobraževanje na daljavo ne zajema več dinamike šole ali razreda, temveč se preseli v življenjsko in virtualno okolje, kjer je delovanje posameznika individualno in kjer se odzivi na dileme, nejasnosti in konflikte rešujejo drugače. V prispevku zato predlagamo prilagoditev urnika dinamiki izobraževanja na daljavo.

Uvod

V Republiki Sloveniji so 12. marca 2020 z Odredbo o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) na območju Republike Slovenije (2020) razglasili epidemijo nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19). Zaradi izvajanja ukrepov za preprečitev širjenja nalezljive bolezni COVID-19 je bilo v vzgojno-izobraževalnih zavodih na podlagi sklepa Vlade RS št. 18100-7/2020/2 in Odredbe o prepovedi zbiranja ljudi v zavodih s področja vzgoje in izobraževanja ter univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih (2020) prepovedano zbiranje ljudi v zavodih s področja vzgoje in izobraževanja ter univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih. To je pomenilo, da se vzgojno izobraževalna dejavnost v navedenem terminu ni več izvajala fizično v vrtcih in šolah (Gržina Cergolj 2020, 88).

V poletnem času je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport pripravilo štiri možne modele izvajanja pouka (model A – učenci in dijaki prihajajo v šole brez omejitev, model B – učenci in dijaki prihajajo v šole ob upoštevanju priporočil, model C – kombinacija pouka v razredu in na daljavo, model D – vsi učenci in dijaki se izobražujejo na daljavo) ter dva podmodela: model BC1 – učenci posameznega oddelka se izobražujejo na daljavo in BC2 – učenci posamezne šole se izobražujejo na daljavo (Kustec in drugi 2020, 22).

Šolsko leto 2020/2021 se je začelo z modelom A, vendar ker se je epidemiološka slika slabšala, se je z 19. 10. 2020 začelo z izvajanjem modela C, s kombinacijo pouka v razredu in pouka na daljavo: učenci od 1. do 5. razreda so nadaljevali izobraževanje v šoli, medtem ko so učenci od 6. do 9. razreda začeli z izobraževanjem na daljavo. Vlada je nato 18. 10. 2020 na dopisni seji na podlagi Zakona o nalezljivih boleznih (2006) izdala Odlok o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni COVID-19 na območju Republike Slovenije, ki je začel

veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, torej z 19. 10. 2020, in naj bi veljal 30 dni (2020). V času druge razglasitve epidemije v letu 2020 tudi nastaja ta prispevek, ko se učitelji že soočamo z izobraževanjem na daljavo in delom v okolju Zoom ali MS Teams po obstoječem urniku, torej po urniku, ki je veljaven, ko smo v šolah po modelu A, vključno z nadomeščanji učiteljev, ki so v tem času odsotni.

Že v okviru prvega izobraževanja na daljavo smo se pri izvajanju pouka po klasičnem urniku znašli v stiski vsi udeleženi. Učitelji smo veliko delali na tem, da bi se izobraževanje nadaljevalo po programu, torej po učnem načrtu, vendar nas je drugačna dinamika izobraževanja na daljavo in splošno psihološko stanje, ki je bilo povezano s širjenjem nalezljive bolezni COVID-19, postavilo pred izziv: kako prilagoditi urnik, če se podobna situacija ponovi? V danem trenutku, ko se je situacija ponovila, ponovno izvajamo pouk kot v času prve razglasitve epidemije, torej po obstoječem urniku, ki je veljaven, ko smo v šolah po modelu A, z razliko v tem, kot smo že omenili, da tokrat še nadomeščamo odsotne učitelje.

Ker nismo zasledili spremembe pri organizaciji izobraževanja na daljavo tudi pri drugič razglašeni epidemiji, smo se odločili, da postavimo vizijo urnika izobraževanja na daljavo, ki bi urnik, namenjen izvajanju po modelu A, prilagodilo spremenjenemu šolskemu okolju in načinu dela ter upoštevalo posebnosti virtualnega okolja, kjer se trenutno izvaja pouk.

Prilagoditev urnika spremenjenemu šolskemu okolju in načinu dela

V začetku šolskega leta 2020/2021 so nas seznanili z zgoraj navedenimi modeli izvajanja pouka in na šolah so poskrbeli za interna izobraževanja o rabi in uporabi informacijske tehnologije. Že po prvi fazi iz-

obraževanja na daljavo smo učitelji opozarjali, da je izobraževanje, ki sledi običajnemu urniku – torej urniku, ki je v veljavi pri izobraževanju v šoli, težko izvedljivo, da je pri tem problem opremljenost in predvsem informacijska pismenost (učiteljev, učencev in staršev oz. skrbnikov) ter da to, predvsem v nižjih razredih, zahteva od staršev oz. skrbnikov preveč časa. Nenazadnje izobraževanje na daljavo tudi od učitelja zahteva veliko mero kritičnosti pri izbiri ciljev, ki jih bo zasledoval (npr. v enem tednu), in zavedanje, da to ni in ne more biti enako zastavljeno kot v običajnem šolskem okolju, torej v razredu.

Vpeljava informacijske tehnologije v sodobni pouk nedvomno predstavlja dodano vrednost. Iz tega razloga mora šola poskrbeti, da se v času tehnoloških prebojev uporaba informacijske tehnologije predstavi kot dodaten cilj izobraževanja. Primer vpeljeve učenja na daljavo zaradi izvajanja ukrepov za preprečitev širjenja nalezljive bolezni COVID-19 v letu 2020 je pokazal, da so večšine upravljanja z informacijsko tehnologijo v takih primerih nujne, da lahko osnovnošolcem omogočimo nemoteno nadaljevanje izobraževanja (Gržina Cergolj 2020, 92). Izkazalo pa se je, da je v takšnih primerih potrebno prilagoditi ne samo izpeljavo programa, temveč tudi razmišljanje učiteljev, ki bodo program izvajali na daljavo.

V klasičnem načinu poučevanja je vloga učitelja ta, da učencem priskrbi informacije in jim informacije razloži. Izobraževanje na daljavo pa pomeni, da

imajo učenci na voljo, poleg učitelja in učbenika, tudi druge vire informacij in da do njih lahko dostopajo sami (Zakrajšek 2016, 71–86). Pri tem je treba opozoriti, da izbira prave, relevantne informacije pri izobraževanju na daljavo lahko predstavlja težavo. Učenci informacije sicer sprejemajo hitro in se sočasno ukvarjajo z več nalogami (Prensky 2001, 1), vendar jim pretežno nevarnost, da se v množici podatkov izgubijo. Učitelj jim mora zato posredovati ciljno usmerjena in nedvoumna navodila za delo, kjer je rešitev oz. pot do rešitve jasna. Da pride do tega, pa mora tudi sam učitelj vedeti, kako priti do odgovora oz. kaj želi od učencev, saj je možnost pojasnjevanja in dodatne razlage, kot je to običajno izvedljivo v razredu, pri izobraževanju na daljavo omejena.

Ker smo tudi sami izvajali izobraževanje na daljavo, smo prišli do zamisli, da bi bilo vsem udeležencem vzgoje in izobraževanja, tako direktno vpletenim (učiteljem in učencem) kot indirektno vpletenim (staršem), lažje, če bi se v izjemnih primerih, kot je npr. preprečitev širjenja nalezljive bolezni COVID-19, uporabila drugačna oblika urnika.

S tem namenom smo sestavili predlog za prilagojen urnik, ki ustreza spremenjenemu šolskemu okolju in načinu dela, ohranja pa časovno komponento. Tak urnik bi predmete združeval v štiri glavne teme: jeziki, družboslovje, naravoslovje in vzgojni predmeti, kot je prikazano v spodnji tabeli.

		PON	TOR	SRE	ČET	PET
Vsebina	Stopnja	JEZIKI	DRUŽBOSLOVJE	NARAVOSLOVJE	NARAVOSLOVJE	VZGOJNI PREDMETI
Učni načrt	predmetna 6.–9. razred	SLJ	ZGO	MAT	BIO	LUM
		ITD	GEO	FIZ	KEM	GUM
		TJA, NEM	DIE, GOS	TIT	NAR	ŠPO
Učni načrt	razredna 1.–5. razred	SLJ	SPO	MAT	NAR	LUM
		ITD	GOS			GUM
		TJA				ŠPO

Tabela 1: Tematsko združevanje predmetov – npr. 6. razred

Tak urnik je fleksibilen in učitelji se sami odločijo, kako bodo razporedili štiri glavne teme. Na ta način določijo, kdaj bodo z določenim razredom v stiku. Prikazano v Tabeli 1 ustreza npr. 6. razredu, medtem ko prikazano v Tabeli 2 lahko ustreza npr. za 7. razred, ko je pouk jezikov predviden v torek.

		PON	TOR	SRE	ČET	PET
Vsebina	Stopnja	VZGOJNI PREDMETI	JEZIKI	DRUŽBO- SLOVJE	NARAVO- SLOVJE	NARAVO- SLOVJE
Učni načrt	predmetna 6.–9. razred	LUM	SLJ	ZGO	MAT	BIO
		GUM	ITD	GEO	FIZ	KEM
		ŠPO	TJA, NEM	DIE, GOS	TIT	NAR
Učni načrt	razredna 1.–5. razred	LUM	SLJ	SPO	MAT	NAR
		GUM	ITD	GOS		
		ŠPO	TJA			

Tabela 2: Tematsko združevanje predmetov – npr. 7. razred

Podobno rotiramo pouk jezika še za 8. razred v sredo (Tabela 3) in za 9. razred v četrtek (Tabela 4).

		PON	TOR	SRE	ČET	PET
Vsebina	Stopnja	NARAVO- SLOVJE	VZGOJNI PREDMETI	JEZIKI	DRUŽBO- SLOVJE	NARAVO- SLOVJE
Učni načrt	predmetna 6.–9. razred	BIO	LUM	SLJ	ZGO	MAT
		KEM	GUM	ITD	GEO	FIZ
		NAR	ŠPO	TJA, NEM	DIE, GOS	TIT
Učni načrt	razredna 1.–5. razred	NAR	LUM	SLJ	SPO	MAT
			GUM	ITD	GOS	
			ŠPO	TJA		

Tabela 3: Tematsko združevanje predmetov – npr. 8. razred

		PON	TOR	SRE	ČET	PET
Vsebina	Stopnja	NARAVO-SLOVJE	NARAVO-SLOVJE	VZGOJNI PREDMET	JEZIKI	DRUŽBO-SLOVJE
Učni načrt	predmetna 6.–9. razred	MAT	BIO	LUM	SLJ	ZGO
		FIZ	KEM	GUM	ITD	GEO
		TIT	NAR	ŠPO	TJA, NEM	DIE, GOS
Učni načrt	razredna 1.–5. razred	MAT	NAR	LUM	SLJ	SPO
				GUM	ITD	GOS
				ŠPO	TJA	

Tabela 4: Tematsko združevanje predmetov – npr. 9. razred

Pri načrtovanju urnika od 1. do 5. razreda je lahko urnik enoten, saj se učitelji ne menjujejo, z izjemo učiteljev italijanščine kot drugega jezika, učiteljev tujega jezika in ponekod učiteljev športne vzgoje.

Pri takem urniku bi učenci vedeli, da so npr. v ponedeljek na vrsti jeziki (npr. slovenščina – SLJ, italijanščina kot drugi jezik – ITD, angleščina – TJA in nemščina – NEM), v torek družboslovne teme (npr. zgodovina – ZGO, geografija – GEO, državljanska vzgoja in etika – DIE, spoznavanje družbe – SPO in gospodinjstvo – GOS), v sredo in četrtek naravoslovne teme (npr. matematika – MAT, fizika – FIZ, tehnika in tehnologija – TIT, biologija – BIO, kemija – KEM in naravoslovje – NAR) in v petek vzgojni predmeti (npr. likovna umetnost – LUM, glasbena umetnost – GUM in šport – ŠPO), ki se lahko še dodatno kombinirajo z jeziki, če se izkaže potreba po tem.

Učitelji si lahko zastavijo splošen, generalni cilj (mesečni), ki bi omogočil aktivno medpredmetno povezovanje tako na razredni kot na predmetni stopnji, npr. v oktobru se obravnava Slovenija pri vseh predmetih. Za dodatno razdeljenost pa poskrbi tedenski urnik, ki učencem omogoča, da informacije povežejo z določenim dnem v tednu in s temo, ki je predvidena za ta dan. Na ta dan se nato ustrezno pripravijo in opravijo zadolžitve, ki so vezane na določeno vsebino.

Ker fizično niti učenci in niti učitelji niso v šoli, je smiselnost običajnega urnika vprašljiva. Vizija fleksibilnega urnika, ki je zastavljen tematsko, lahko

omogoča večjo osredotočenost na snov, ki je vezana na določen dan. Pri učencih in učiteljih se aktivirajo asociacije na določen dan in na temo, ki je za ta dan predvidena. S to vizijo urnika smo želeli vzpostaviti večjo urejenost in manjšo razpršenost čez cel teden. V sicer zelo demokratično rabo in uporabo virtualnega okolja smo želeli vključiti sistematičnost in to okolje tematsko omejiti.

Zaključek

Raba in uporaba orodij informacijske tehnologije na področju vzgoje in izobraževanja spreminjata način komuniciranja med učiteljem in učencem. Najbolj nepričakovan dokaz za to je prišel ravno v obdobju izobraževanja na daljavo, ki je bilo v Sloveniji vpeljeno zaradi izvajanja ukrepov za preprečitev širjenja nalezljive bolezni COVID-19. Takrat se je poleg komunikacije spremenil tudi način pridobivanja gradiva in drugih informacij, spremenilo se je sodelovanje s sošolci, prijatelji, znanci. Spremenili so se šolanje in zastavljeni cilji, ki so se morali prilagoditi novemu šolskemu okolju, ki se je preselilo na splet, torej v virtualno okolje, ki omogoča stik s ljudmi, komunikacijo, učenje in informiranost, brez nevarnosti širjenja nalezljive bolezni COVID-19.

Uporaba informacijske tehnologije za učenje in poučevanje vsekakor pripomore k prihodnjemu spreminjanju učnega procesa. Še posebej po izkušnji izobraževanja na daljavo se od učitelja pričakuje, da po opravljenem formalnem izobraževanju ohrani pripravljenost za vseživljenjsko izobraževanje, ki bo poleg različnih oblik formalnega in neformalnega izobraževanja ter usposabljanja, ki jih ponuja širše pojmovanje okolja, vključevalo tudi ustrezne procese znotraj ustanove, kjer bo mogoče sodelovanje z vsemi deležniki (Gržina Cergolj 2020, 158). Zato smo se tudi odločili, da prikažemo vizijo urnika prihodnosti, ki bi lahko omogočal kvalitetno izvajanje izobraževanja na daljavo v virtualnem okolju v izjemnih primerih, kot je epide-

mija. V takih trenutkih je predvsem zavedanje o pomembnosti vseživljenjskega izobraževanja tisto vodilo, ki učiteljem omogoča, da ohranijo aktiven in kvaliteten stik s prihajajočimi generacijami, ki dnevno vstopajo v virtualno okolje.

Viri in literatura

Gržina Cergolj, M. (2020): *Informacijske tehnologije v učnem procesu drugega jezika: poučevanje italijanščine kot drugega jezika v osnovni šoli s slovenskim učnim jezikom na dvojezičnem območju slovenske Istre*. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije. Dostopno na <https://repozitorij.upr.si/izpis-gradiva.php?lang=slv&id=14200>, 15.10.2020.

Kustec, S., Logaj, V., Krek, M., Flogie, A., Truden-Dobrin, P. in Ivanuš-Grmek, M. (2020): *Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s covid-19 : modeli in priporočila*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na https://www.zrss.si/digitalnkn-jiznica/Covid_19/2/#zoom=z, 15.10.2020.

Odlok o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni COVID-19 na območju Republike Slovenije (2020). Dostopno na: https://www.uradni-list.si/_pdf/2020/Ur/u2020146.pdf, 19.10.2020.

Odredba o razglasitvi epidemije nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19) na območju Republike Slovenije (2020). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ODRE2550>, 15.10.2020.

Odredba o prepovedi zbiranja ljudi v zavodih s področja vzgoje in izobraževanja ter univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih (2020). Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2020-01-0530/odredba-o-prepovedi-zbiranja-ljudi-v-zavodih-s-podrocja-vzgoje-in-izobrazevanja-ter-univerzah-in-samostojnih-visokosolskih-zavodih/>, 15.10.2020.

Prensky, M. (2001): *Digital Natives, Digital Immigrants. On the horizon*, let. 9 (št. 5): str.1-6.

Zakon o nalezljivih boleznih (2006). Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2006-01-1348?top=2006-01-1348>, 19.10.2020.

Zakrajšek, S. (2016): *Nujne spremembe v osnovni šoli zaradi sodobnih tehnologij*. Ljubljana: Biteks.